

OKRUHY OTÁZEK KE STÁTNÍ BAKALÁŘSKÉ ZKOUŠCE OBORU MEDITERÁNNÍ STUDIA

K ústní zkoušce student/ka přinese seznam přečtené literatury.

Student/ka předloží seznam literatury, který dodržuje formální náležitosti (bibliografické citace) a který svým obsahem dokládá zájem o jednotlivé tematické okruhy. Do seznamu literatury k okruhům B-D neuvádějte odborné publikace (v seznamu tedy budou uvedena díla „krásné“ literatury – např. romány, básnické sbírky, divadelní hry apod.; k okruhu A lze uvést také odborné publikace).

Součástí seznamu přečtené literatury je povinná literatura zadaná v příslušných povinných předmětech (MED05, MED06, MED10, MED11), viz níže a sylaby jednotlivých předmětů.

Každý student odpoví na jednu otázku z každého okruhu, celkem tedy na 4 otázky.

A) ÚVOD DO MEDITERÁNNÍCH STUDIÍ

- 1. Geografie a hydrologie Středomoří:** vznik Středozemního moře, obecná charakteristika (typologie, významná moře a řeky, klima), problematika vymezení středomořského prostoru, geograficko-kulturní pojmy (Magreb, Mašrek, Levanta, Blízký východ), aktuální ekologické otázky
- 2. Starověké kultury východního Středomoří:** Oblast úrodného půlměsíce (Sumer, Akkad, Asýrie, Babylónie), Chetité, Egypt. První písma (klínové, hieroglyfické). Rukopisná tradice a její uchování.
- 3. Minojská a mykénská kultura:** přínos pro Středomoří a evropské kultury (lineární písmo, paláce...), „Temná staletí“.
- 4. Počátky civilizace v západním Středomoří:** Řekové a Fénici (kolonizace; osídlování a obchod; fénické hláskové písmo, alfabeta), Etruskové.
- 5. Velká impéria starověkého Středomoří:** Říše Alexandra Makedonského (helénismus, syntéza středomořských a blízkovýchodních civilizací), Římská říše (vzestup, mocenský rozmach a kulturní přínos).
- 6. Středomoří ve středověku:** časové vymezení středověku, významné historické události (muslimská expanze, křížové výpravy, nadvláda italských měst, počátky osmanské expanze...), kultura středověku ve Středomoří (centra vzdělanosti, kultura křesťanských území, dědictví islámské kultury...)
- 7. Středomoří v novověku:** časové vymezení novověku, významné historické události (osmanská říše, nacionalistická hnutí, vytváření koloniálních panství...); umělecké směry a myšlenková hnutí (renesance, reformace, racionalismus...)
- 8. Středomoří po světových válkách (20. století):** rozpad koloniálních panství, vznik nových státních útvarů, mezinárodní vztahy
- 9. Aktuální situace a výzvy ve Středomoří:** mezinárodní politická a kulturní spolupráce (Evropská unie, Unie pro Středomoří, Liga arabských států, Alexandrijská knihovna...), aktuální politická situace (Arabské jaro, místa významných konfliktů, role náboženství...)
- 10. Význam mediteránního prostoru v historii lidstva:** historické názvy Středozemního moře (Tyrhénské moře, Egeis, Mare nostrum, Bahr al-Rum), různé úhly pohledu na vymezení mediteránního prostoru (geografický, kulturně historický), kulturní přínos středomořských civilizací (jazyky, písmo, umění, architektura...), náboženství (Středomoří jako kolébka tří velkých monoteistických náboženství, charakteristika, vztahy...)

B) ANTICKÁ LITERATURA

1. **Archaické období řecké poezie** (epos: Homér a Hésiodos; lyrika: melika, elegie, iamb a epigram: Archilochos z Paru, Alkaios, Anakreón, Sapphó, Pindaros) a **prózy** (historiografie: Hérodotos)
2. **Attické drama** (tragédie: Aischylos, Sofoklés, Euripidés; komedie: Aristofanés)
3. **Attické řečnictví** (Isokratés, Démostenés), **historiografie** (Thúkydidés, Xenofón) a **filozofie** (Platón, Aristotelés)
4. **Helénistická literatura** (alexandrijští básníci: Kallimachos, Apollónios Rhodský; idyla: Theokritos; nová komedie: Menandros; odborná činnost alexandrijské knihovny: vědci a filologové; helénistická filozofie: Epikúros, stoicismus)
5. **Literatura římského období** (Polybios, Plútarchos, druhá sofistika: Lúkiános, řecký román 1./2. stol. po Kr.: jeden vybraný román, Marcus Aurelius, Iúliános Apostata a poslední „pohané“)
6. **Archaické období římské literatury** („počátek“: L. Andronicus; epos: Cn. Naevius, Ennius; komedie: Plautus, Terentius; tragédie: Pacuvius a Accius; řečnictví a historiografie: Cato, starší a mladší analistika; satira: Lucilius)
7. **Římská literatura konce republiky**, tzv. Ciceronovo období (Catullus, Lucretius, Cicero, Caesar, Sallustius)
8. **Římská literatura nástupu principátu**, tzv. Augustovo období (Vergilus, Horatius, Tibullus, Propertius, Ovidius; historiografie: Livius; nauková literatura a filologie: jeden autor)
9. **Římská literatura císařství** (Seneca, iuliovsko-claudiovští básníci: Lucanus, Petronius, satira: Persius a Iuvenalis; flaviovští básníci: Statius, Valerius Flaccus, Silius Italicus; epigram: Martialis; Quintilianus)
10. **Římská literatura 2. stol. a pozdější** (Plinius Mladší, Tacitus, M. Cornelius Fronto, román: Apuleius, Ammianus Marcellinus, Augustinus, Boethius)

C) BYZANTSKÁ A NOVOŘECKÁ LITERATURA

1. **Literatura a kultura rané Byzance a období ikonoklasmu (4. století – pol. 9. století):** historiografie a kronikářství, hagiografie, hymnografie, poezie, charakteristika ikonoklastického období.
2. **Literatura a kultura v období tzv. makedonského encyklopedismu (pol. 9. století – počátek 11. století):** Fotios, Konstantinos Porfyrogenetos, cyrilometodějská mise, Symeon Metafrastes).
3. **Literatura a kultura v 11. století (Michael Psellos) a komnenovské renesance** (do konce 12. století): historiografie a kronikářství, román, Digenis Akritas, inovační tendence, pronikání živého jazyka do literatury.
4. **Literatura a kultura palaiologovského období** (od křižácké okupace do roku 1453): Maximos Planudes, klasicismus x humanismus, hésychasmus x racionalismus, platonismus x aristotelismus, historikové zániku Byzance.
5. **Kořeny novořecké literatury v pozdní Byzanci:** literatura s fiktivními prvky, Morejská kronika.
6. **Literatura krétské renesance** (16.–17. století).
7. **Počátky novořecké literatury:** jazyková otázka (Adamantios Korais, Jannis Psycharis), romantická poezie (Andreas Kalvos, Dionysios Solomos).

8. **Próza 2. poloviny 19. století** (historické romantické romány, Emmanuil Roidis, generace 80. let a mravoličná povídka) a **Kostis Palamas**.
9. **Hlavní představitelé novořecké poezie 20. století:** Konstantinos Kavafis, Odysseas Elytis, Jorgos Seferis, Jannis Ritsos.
10. **Novořecká próza 20. století:** generace 30. let, Nikos Kazantzakis, poválečná próza, překlady do češtiny.

D) STŘEDOVĚK A RENESANCE

1. **Kontinuita nebo diskontinuita mezi antickou a středověkou literaturou** (*septem artes liberales*, gramatické a rétorické školy, vztah např. mezi antickou rétorikou a homiletikou); **Ernst Robert Curtiusa** jeho „Evropská literatura a latinský středověk“.
2. Co je **latinská patristika**, její nejvýznamnější autoři: význam Ambrosia Milánského (hymny) a Aurelia Augustina (jeho hlavní spisy) pro středověk.
3. **Co víte o Bibli jako hlavním zdroji středověkého myšlení a literárního výrazu** (Vulgáta; obsah Bible; původní jazyky; Bible jako "autorita")?
4. **Renesance** (období humanismu) **před renesančním humanismem**.
5. **Renesanční humanismus** (jeho počátky, Petrarca; tzv. humanismus období Karla IV. v Čechách; reformace).
6. **Středověká recepce Vergilia** („nejkřesťanštější básník“), **Horatia, Ovidia** (aetas Ovidiana).
7. **Středověká recepce antických narativních látek**.
8. **Světská poezie vrcholného středověku** (sbírka Carmina Burana, Gualter Castellionský, Archipoeta, Hugo z Orléansu)
9. **Latinská literatura středověku a národní literatury** (vztah, vzájemný vliv; antika a česká latinsky i (staro)česky psaná literatura středověku; Kosmas).

SEZNAM POVINNÉ ČETBY

k okruhům otázek ke státní bakalářské zkoušce oboru Mediteránní studia

1. POVINNÁ ČETBA K OKRUHU A – ÚVOD DO MEDITERÁNNÍCH STUDIÍ:

Není stanovena.

Svůj zájem o jednotlivé okruhy může student doložit přečtením vybrané doporučené literatury povinných a volitelných předmětů absolvovaných během studia (MED01 Úvod do mediteránních studií, MED03/MED04 Nejstarší dějiny Středomoří, MED12 Renesanční humanismus, MED55 Geografie Středomoří, MED56 Politický vývoj ve východním a jižním Středomoří aj.), případně jiných odborných děl dle vlastního uvážení.

Dějinám celého Středomoří od počátků do současnosti se věnuje tato kniha: ABULAFIA, David. *The great sea: a human history of the Mediterranean*. New York: Oxford University Press, c2011, 783 p. ISBN 9780195323344.

2. POVINNÁ ČETBA K OKRUHU B – ANTICKÁ LITERATURA (v překladech):

1. Alespoň jedno epické dílo (autoři na výběr: HOMÉR; HÉSIODOS; APOLLÓNIOS RHODSKÝ)

2. *Nejstarší řecká lyrika*. Antická knihovna č. 44. Praha 1981.

3. Alespoň jedna tragédie (autoři na výběr: AISCHYLOS, SOFOKLÉS, EURÍPIDÉS)

4. Alespoň jedna komedie (autoři na výběr: ARISTOFANÉS, MENANDROS)

5. Jedno historiografické nebo řečnické nebo filozofické dílo (autoři na výběr: HÉRODOTOS; THÚKYDIDÉS; POLYBIOS; DÉMOSTHENÉS; ISOKRATÉS; LIBANIOS; PLATÓN; ARISTOTELÉS; EPIKÚROS; PLÚTARCHOS; LÚKIÁNOS; MARCUS AURELIUS; IÚLIÁNOS APOSTATA)

6. PUBLIUS VERGILIUS MARO: Aeneis (alespoň kniha I, IV a VI).

7. GAIUS VALERIUS CATULLUS: jakýkoli výbor básní (např. *Zhořklé polibky, Triumvirové lásky, Veršíky a verše*)

8. LUCIUS APULEIUS: Zlatý osel nebo PETRONIUS ARBITER: Satyrikon (Hostina u Trimalchiona).

9. MARCUS TULLIUS CICERO: alespoň jedna polická a jedná soudní řeč

10. Alespoň jedno historiografické dílo (autoři na výběr: GAIUS IULIUS CAESAR, GAIUS SALLUSTIUS CRISPUS, TITUS LIVIUS – alespoň 2 knihy, PUBLIUS CORNELIUS TACITUS – alespoň dvě knihy)

3. POVINNÁ ČETBA K OKRUHU C – BYZANTSKÁ A NOVOŘECKÁ LIT. (v překladech):

1. Jeden titul z byzantské historiografie (na výběr: PROKOPIOS Z KAISAREIE, MICHAEL PSELLOS, LAONIKOS CHALKOKONDYLES, THEOFYLAKTOS SIMOKATTES)

2. Jeden titul z byzantské hagiografie (na výběr: *Byzantské legendy, Obrácení nevěstky Marie, Apofthegmata*, PALLADIOS, THEODORETOS Z KYRRHU)

3. Jeden titul z novořecké poezie (autoři na výběr: KONSTANTINOS KAVAFIS, JORGOS SEFERIS, ODYSSEAS ELYTIS)

4. Jeden libovolný titul z novořecké prózy

5. Jedno dílo Nikose Kazantzakise

4. POVINNÁ ČETBA K OKRUHU D – STŘEDOVĚK A RENESANCE (v překladech):

1. AURELIUS AUGUSTINUS: Confessiones (Vyznání)

2. BOETHIUS: De consolatione philosophiae (O útěše filozofie)

3. z Bible: *Genesis, Evangelium podle Lukáše*

4. CAESARIUS Z HEISTERBACHU: *Dialogus miraculorum* → v překladu *Vyprávění o zázracích: středověký život v zrcadle exempl.* Překlad a komentář: J. Nechutová. Praha: Vyšehrad, 2009.

5. *Confessio Archipoetae* → v překladu *Zpověď Archipoetova*. In: Sestra Múza: světská poezie latinského středověku. Ed. A. Vidmanová. Praha: Odeon, 1990.

6. PUBLIUS VERGILIUS MARO: *Zpěvy pastýřské* (4. ekloga)

Nezapomeňte, že pro předmět MED10 Základy středolatinšské literatury je zadána také povinná odborná literatura (viz sylabus předmětu – Informace učitele).